

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Modul 1

Co to je sociální bydlení

Úvodem

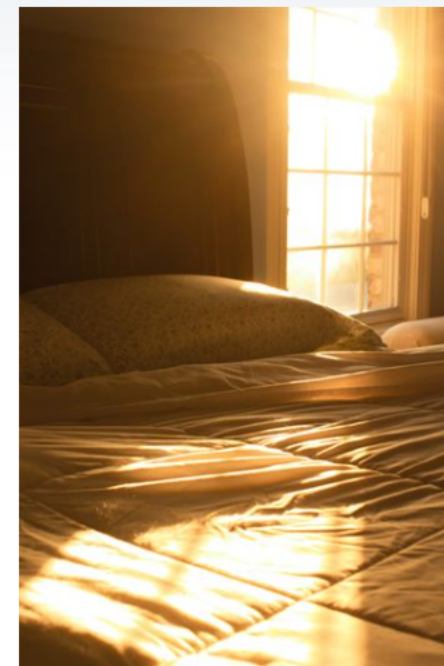
V modulu 1 se seznámíte s pojmem sociální bydlení, rozeznáte základní přístupy, jejich charakteristiku a cílové skupiny. Budete umět vyjmenovat jednotlivé aktéry, jejich úkoly a kompetence. Získáte základní informace pro přípravu lokálních koncepcí sociálního bydlení. Modul vám také představí příklady z praxe a informace o dopadu realizace v sociální oblasti. U strategických materiálů ČR věnuje modul pozornost jejich charakteristice a základním principům.

1 Pojem sociální bydlení

V následující kapitole se seznámíte s pojmy domov a obydlí. Bude uvedeno téma sociální bydlení a základní informace vymezující sociální byt. Představeny budou hlavní vize Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025 včetně uvedení nástrojů sociálního bydlení.

Vymezení pojmů domov a obydlí

- Pojem **domov** nalézáme definovaný v rámci právní úpravy České republiky v několika zákonech. V širším pojetí slova domov vnímáme jakoukoliv vlastní bytovou jednotku, dům nebo i prostor. Za domov je možné označit i stát, kraj či rodné město, ke kterému máme osobní vztah.
- Nejvýznamnějším zákonem definujícím termín obydlí je Listina základních práv a svobod, tvořící součást ústavního pořádku ČR. V článku 12 je uvedeno **obydlí** představující prostor chráněný před nezákonným vstupem nebo zásahem. Jedná se o ochranu prostorového soukromí jednotlivce před nechtěným narušením jinými osobami, případně i ze strany veřejné moci. Zákon tímto ovšem nezaručuje nárok na vlastnictví nebo setrvání v bytě. Obydlím se rozumí i prostorově určená oblast, kdy nezáleží na místě, kde je realizována. Lze takto nazvat movitou věc, stejně jako nemovitou, obývanou trvale či dočasně. U lidí bez domova se jedná v takovém případě i o pobytové sociální služby.
- Domov je určován materiálně-technickou a sociologickou oblastí. **Materiálně-technická** oblast je zárukou fyzického přebývání jednotlivce nebo skupiny v určitém prostoru. **Sociologická oblast**, která má pro člověka hlubší význam, identifikuje zejména příznivý vztah k osobám v souvislosti s dlouhodobým sdílením společného prostoru.

Ústava České republiky: základní pramen demokratického a právního státu.

Představení pojmu sociální bydlení

- Sociální bydlení není doposud v ČR vymezeno žádným zákonem.
- Koncepce sociálního bydlení 2015-2025 však pojem sociální bydlení uvádí. Jedná se o historicky první vymezení pojmu vládou ČR.
- Vytvoření takového druhu bydlení je založeno na dobrovolném rozhodnutí zejména územních samosprávných celků, případně jiných aktérů s dostatečnými zdroji.
- Sociální bydlení je určeno pro osoby v bytové nouzi nebo bezprostředně bytovou nouzí ohrožené. Jedná se zpravidla o nejzranitelnější a finančně nejslabší skupiny obyvatel, které se ocitají v bytové nouzi v důsledku nízkého příjmu a kumulací dalších znevýhodnění.

Sociální byt

Standardní zkolaudovaný byt určený k bydlení, který by neměl být umístěn v sociálně vyloučené lokalitě. Důležitým faktorem je i dostupnost služeb, zejména v podobě místní dopravy. Realizátor sociálního bydlení musí klientům zajistit možnost podpory formou sociální práce. Jedná se o nutnou součást sociálního bydlení, která je klíčová pro získání a udržení dlouhodobého stabilního bydlení. Spolupráce se sociálním pracovníkem je ze strany klientů dobrovolná, ale měla by jim být aktivně nabízena a přizpůsobena jejich individuálním potřebám.

Hlavní vize Koncepce sociálního bydlení

V oblasti sociálního bydlení zastává klíčovou pozici strategický dokument [Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025](#). Jako hlavní vize Koncepce je uvedeno:

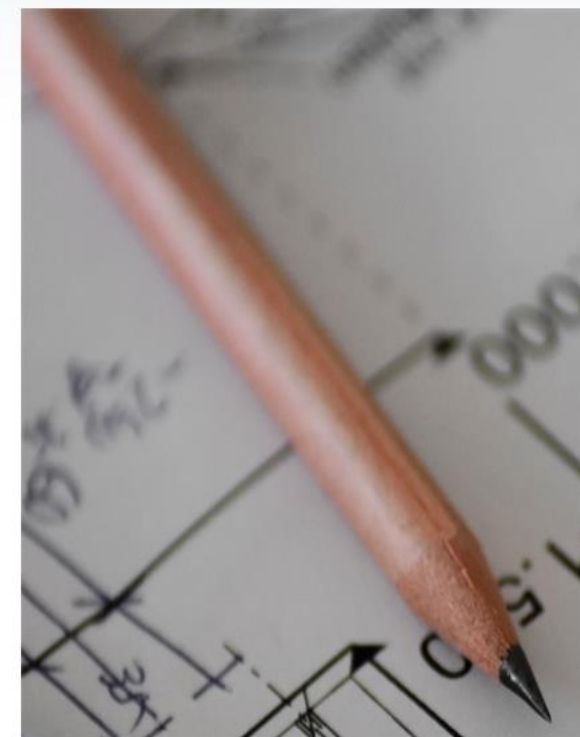
Vytvoření nového systému, navazujícího na systém intervencí ze strany státu, krajů a obcí v oblasti:

- bydlení,
- sociálních služeb,
- sociálních dávek.

Tak, aby bylo dosaženo důstojného bydlení pro každého za rovných podmínek.

Pro naplnění vize je potřeba:

- účinného využívání již stávajících nástrojů v oblasti bydlení,
- přijetí zákona o sociálním bydlení,
- zajištění udržitelnosti financování celého systému.

Nástroje sociálního bydlení

Sociální bydlení by mělo představovat soubor nástrojů vedoucích k ukončení bezdomovectví. Experti na sociální bydlení vymezili tyto základní nástroje:

- nástroje prevence ztráty bydlení,
- nástroje podpory udržení v bydlení a získání nového bydlení prostřednictvím sociální práce,
- systém sociálních služeb a sociální práce pro řešení krizových životních situací,
- nástroje komunitní práce,
- nástroje pro vznik a rozvoj sítě sociálních bytů,
- finanční nástroje pro obce a další poskytovatele sociálního bydlení, finanční nástroje pro občany v podobě sociálních dávek na bydlení.

Úvod do přístupů k ukončování bezdomovectví

Způsoby řešení bezdomovectví můžeme rozdělit do základních přístupů:

- **Bydlení především** (Housing First)
- **Housing Led** (pro který není doposud jednotný český překlad) tvoří množinu přístupů vycházející z přístupu Bydlení především.
- **Prostupné bydlení** (Housing Ready)

V modulu budou přístupy uváděny česky.

2 Přístup Bydlení především (Housing First)

Bydlení především (Housing First) je přístupem ukončujícím dlouhodobé bezdomovectví. Seznámíte se s jeho stručnou charakteristikou, historií a zaměřením. Kapitola se věnuje i základním principům a jejich charakteristice.

Přístup Bydlení především

Bydlení především představuje nový typ politiky v oblasti řešení bezdomovectví. Jeho základním předpokladem je, že k úspěšnému ukončení bezdomovectví je zapotřebí především poskytnutí samostatného bydlení s dostatečně robustní sociální podporou. Tvoří protiváhu k přístupu Prostupného bydlení, které je založené na principu dlouhodobé přípravy na bydlení, kdy klient prochází několika úrovněmi různých ubytovacích zařízení a až v konečné fázi získává samostatné bydlení.

- Přístup Bydlení především je úspěšný přístup řešení bytové nouze aplikovaný v zahraničí i v ČR. Zásadním komponentem je rychlé poskytnutí bydlení bez předchozí přípravy včetně podpory v podobě intenzivní sociální práce.
- Cílovou skupinou přístupu Bydlení především jsou zejména lidé bez domova, kteří tzv. „propadávají“ síti sociálních služeb, mají špatný zdravotní stav, vážná duševní onemocnění, závislost na návykových látkách a další zdravotní omezení, trpí dlouhodobým či opakovaným bezdomovectvím nebo jsou ohroženi ztrátou domova.
- Cílem přístupu není jen zajištění bydlení, ale zejména jeho udržení a následná reintegrace klienta. Důležitým nástrojem Bydlení především je tak sociální podpora v podobě sociální práce a spolupráce s návaznými službami. Důležitým úkolem sociálních pracovníků je přistupovat ke klientům tak, aby s nimi chtěli aktivně spolupracovat.
- V rámci Bydlení především lze poskytnout podporu při udržení bydlení, zlepšení zdravotního stavu, zvýšení celkové životní spokojenosti a v dalších oblastech, ve kterých klient podporu chce a potřebuje.
- Sociální podpora v rámci přístupu Bydlení především může být organizována formou intenzivního case managementu nebo multidisciplinárního týmu.
- Za cíl si klade zejména rychlé a udržitelné ukončení dlouhodobého bezdomovectví.

Zaměření přístupu

Přístup Bydlení především vznikl v New Yorku počátkem 90. let. Původním záměrem přístupu byla pomoc lidem s duševním onemocněním, závislostí nebo duální diagnózou, u kterých do té doby používaný přístup Prostupného bydlení nebyl efektivní. Významným faktorem bylo odstranění požadavku abstinence a absolvování psychiatrické léčby, případně užívání psychiatrických léků výměnou za bydlení.

Jedná se o tzv. *evidence based policy*, to znamená, že poznatky vychází z dosavadních praxí, a to nejen z příkladů dobré praxe, ale i z praxí, které se v průběhu realizací neosvědčily.

U přístupu Bydlení především se kromě prospěšnosti pro klienty vyzdvihuje i větší efektivita pro společnost v podobě menší ekonomické zátěže. U uvedené cílové skupiny se při dodržení přístupu ušetří za jinak nezbytné služby pro osoby bez domova, psychiatrickou a zdravotní péči či náklady orgánů činných v trestním řízení.

Domov je důležitým bodem pro kvalitu života, stává se přední podmínkou pro úspěšné uplatnění na trhu práce. Mělo by se jednat o zásadní bod ekonomických a politických debat, a to nejen v rámci města, ale i na úrovni světové.

Základní principy přístupu Bydlení především

Harm reduction

Bydlení je lidské právo

Aktivní zapojení bez donucení

Možnost volby a kontroly

Individuální plánování

Oddělení bydlení a podpory

Flexibilní podpora

Zaměření na zotavení

Bydlení je lidské právo

Zá

Lidské právo na bydlení je u přístupu Bydlení především na prvním místě, protože je vnímáno jako výchozí bod pro reintegraci klientů. Lidem bez domova nejsou v programech Bydlení především kladeny žádné podmínky pro získání standardního bydlení, a to ani v podobě léčby. U klientů sociálního bydlení se předpokládá, že potřebují podporu a poskytnutá služba se snaží najít způsob, jak je motivovat k využívání služby.

Harm
reduction

Aktivní
zapojení bez
donucení

Individuální
plánování

Flexibilní
podpora

Možnost volby a kontroly pro uživatele služeb

Zá

Každý uživatel přístupu Bydlení především je oprávněn rozhodnout o svém životě a způsobu poskytování služeb. Poskytnutím služby nikdo nepřijde o možnost volby, jsou respektovány názory, podporována individualita včetně náležité pomoci u léčby závislosti.

Harm
reduction

Aktivní
zapojení bez
donucení

Individuální
plánování

Flexibilní
podpora

Oddělení bydlení a podpory

Bydlení a podpora vytváří dvě roviny, které jsou řešeny odděleně. Udržení bydlení není podmíněno využíváním podpory. Pokud si klient plní své závazky, jako nájemce, tak nepřichází o bydlení i pokud nevyužívá podpůrné služby.

Zá

Harm
reduction

Aktivní
zapojení bez
donucení

Individuální
plánování

Flexibilní
podpora

Zaměření na zotavení

Podpůrné služby jsou zaměřeny na celkovou životní spokojenost uživatele. Cílem je zajištění bezpečného a uspokojivého života. Jedná se o využívání léčby, podpory přístupu Harm reduction, aktivní pomoci při změně rizikového chování a celkové podpoře cílené k dosažení pozitivní změny.

Harm
reduction

Aktivní
zapojení bez
donucení

Individuální
plánování

Flexibilní
podpora

Harm reduction

Zá

Harm reduction neboli zmírňování škod, je přístup zaměřený na snížení zdravotních a sociálních rizik u člověka. Nejčastěji je Harm reduction ve spojení s drogovou problematikou a prevencí šíření viru HIV a hepatitidy typu B a C. Na rozdíl od jiných přístupů k řešení závislostí a rizikového chování nevyžaduje Harm reduction abstinenci. To umožňuje poskytovat podporu i lidem, kteří nechtějí nebo nemohou přestat návykové látky užívat. U lidí bez domova se závislostí na drogách či alkoholu tak může být cílem bezpečnější, kontrolované nebo nižší užívání návykové látky. Součástí přístupu je i snižování zdravotních a společenských rizik spojeným s užíváním návykových látek.

Bez přístupu Harm reduction by u Bydlení především nemohl být naplněn první princip, který vnímá bydlení jako lidské právo, i druhý princip, který staví na klientově možnosti volby.

Harm
reduction

Aktivní
zapojení bez
donucení

Individuální
plánování

Flexibilní
podpora

Aktivní zapojení bez donucení

Jedná se o aktivní nabízení podpory běžné u terénní sociální práce. Klient je aktivně kontaktován se záměrem nabídnouti pomoci. Nikdo není nucen ke spolupráci a v případě, že samotný klient není spolupráci nakloněn, nehrozí mu žádné sankce ani ztráta bydlení. Poskytovatel podpory se stále snaží o udržení kontaktu a spolupráce s klientem.

Harm
reduction

Aktivní
zapojení bez
donucení

Individuální
plánování

Flexibilní
podpora

Individuální plánování

Zá

Pomáhá uživatelům služby organizovat potřebnou podporu a pomoc. Důležitým faktorem individuálního plánování je motivace klienta, naplňování jeho předem stanovených cílů a především respektování jeho názorů a potřeb.

Harm reduction

Aktivní zapojení bez donucení

Individuální plánování

Flexibilní podpora

Flexibilní podpora na tak dlouho, jak je potřeba

I když se nepodaří prostřednictvím Bydlení především udržet domov, nekončí tím započatá spolupráce. I nadále pracovníci zůstávají s klientem v kontaktu a snaží se podpořit klienta v nalezení dalšího bydlení. Někdy se klientům nepovede první bydlení udržet, ale je statisticky prokázané, že pokud dostanou druhou šanci, mají při zachování bydlení vyšší úspěšnost.

Harm
reduction

Aktivní
zapojení bez
donucení

Individuální
plánování

Flexibilní
podpora

Příklad z praxe – Liberec

Název projektu: Projekt Housing First na území statutárního města Liberec

Doba realizace projektu: 2017-2020

Důvody pro zahájení projektu: Poskytnutí pomoci lidem bez střechy nad hlavou a lidem v tíživé životní situaci

Cíl projektu: Zprostředkování a stabilizace vlastního bydlení

Kapacita: Vyčlenění 20 nájemních bytových jednotek

Charakteristika přístupu: Jedná se o přístup Bydlení především – poskytnutí bydlení bez přípravy včetně sociální podpory.

3 Přístup Housing Led

V této kapitole bude představen přístup Housing Led včetně jeho zaměření. Přístupy Housing Led jsou širokou škálou programů, které jsou stejně jako Bydlení především založeny na poskytnutí stabilního bydlení bez přípravy.

Přístup Housing Led

- Pojem Housing Led se objevuje v Evropě jako označení přístupů, které jsou stejně jako Bydlení především založeny na poskytnutí stabilního bydlení bez přípravy, avšak nedodržují všechny principy, jak byly popsány v předchozí kapitole.
- Jedná se o širokou skupinu programů a politik, které mají primárně společné **poskytnutí bydlení bez přípravy**.
- Někdy jsou tyto přístupy označovány jako přístupy založené na bydlení.

Zaměření přístupu Housing Led

Co nejrychlejší přístup vedoucí k **trvalému řešení** bydlení u osob bez domova.

Prevence u osob ohrožených ztrátou domova.

Vytváření kapacit služeb zaměřených na podporu osob ohrožených ztrátou domova, osob bez domova. Podpora těchto služeb zahrnuje řešení problémů s udržením bydlení, sociálním začleňováním, zaměstnaností, zdravotní pomocí a duševní pohodou.

Příklad z praxe – Otrokovice

Název projektu: Koncepce bydlení a její pilotní ověření ve městě Otrokovice

Doba realizace projektu: 2016-2019

Důvody pro zahájení projektu: Aktivní přístup města při řešení bytové nouze a vytvoření funkčního systému sociálního bydlení.

Cíl projektu: Nastavení spolupráce městských obvodů, vytvoření pravidel pro přidělování sociálních bytů, posouzení bytové situace a podmínky uzavírání nájemných smluv.

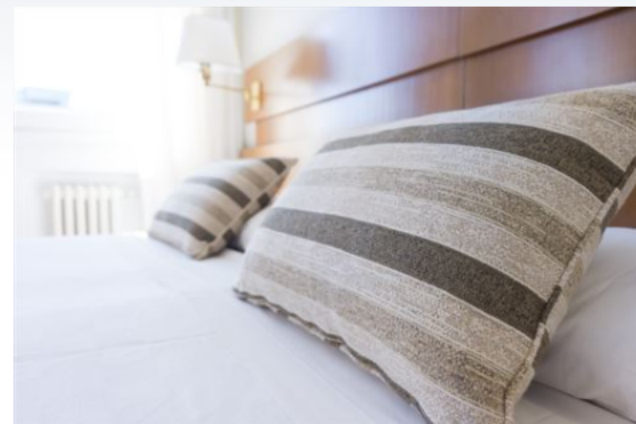
Kapacita: Vyčlenění 70 sociálních bytů a poskytnutí podpory od sociálních pracovníků.

4 Přístup Prostupného bydlení

Za protiklad přístupu Bydlení především (Housing First) je považován přístup Prostupného bydlení (Housing Ready). V následující kapitole se seznámíte se základní charakteristikou přístupu, s jeho zaměřením a cílovou skupinou. Závěr kapitoly uvádí rozdíl mezi přístupem Bydlení především a přístupem Prostupného bydlení.

Přístup Prostupného bydlení

Prostupné bydlení je někdy též nazývané jako Bydlení až po přípravě. Pro mnoho lidí zůstává Prostupné bydlení jedinou možností, jak získat standardní bydlení.

Se zaměřením na Českou republiku je přístup nejčastěji složen ze tří úrovní neboli schodů, které uživatel postupně prochází až do nejvyšší úrovně v podobě samostatného bydlení. První a nejnižší postavená úroveň představuje přechodné ubytování zejména v azylových domech. Druhou úroveň lze definovat jako tréninkové bydlení a poslední příčku tvoří samostatné bydlení.

Základním principem přístupu je poskytnout klientům možnost, aby se naučili bydlet. Při procházení různých úrovní bydlení klienti přechází zároveň od největší kontroly a nejmenších práv k nejmenší kontrole a současně k plným právům nájemníka v samostatném bydlení.

Pokud to situace dovoluje, je možné nižší úrovně bydlení přeskočit.

Přístup Prostupného bydlení

Přechodné ubytování

Tréninkové bydlení

Samostatné bydlení

Přechodné, případně krizové ubytování se poskytuje nejčastěji v azylových domech. Prostřednictvím sociální služby je ubytování poskytováno na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Služba je určena pro osoby v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Ubytování je zpravidla umožněno do jednoho roku a po dobu bydlení v azylovém domě je uživatel podporován sociálním pracovníkem, zejména v oblasti řešení své sociální situace (hledání bydlení, zaměstnání, řešení finančních záležitostí, zvládání domácnosti). V případě azylových domů je možné službu dělit na azylové domy pro muže, ženy, rodiny. Pro rodiny je služba pokryta nedostatečně, a z toho důvodu dochází často k rozdělení rodin.

V některých případech je tento stupeň ubytování realizován skrze "městské" ubytovny. Na základě ubytovacích smluv mají jejich obyvatelé méně práv než v klasickém nájemním bydlení a nemohou také čerpat příspěvek na bydlení.

Přístup Prostupného bydlení

Přechodné ubytování

Tréninkové bydlení

Samostatné bydlení

Přechod do tréninkového bydlení je ovlivněn schopností uživatele dodržovat pravidla předchozího stupně a aktivním přístupem ke spolupráci se sociálním pracovníkem. Uživatel nalézá pracovní místo (případně si ho aktivně hledá nebo prochází rekvalifikací) a řeší případné dluhy. Tréninkové byty jsou trojího typu:

- obec je vlastníkem a pronajímatelem,
- nezisková organizace je vlastníkem a pronajímatelem,
- nezisková organizace si pronajímá byty od obce nebo soukromého pronajímatele a byty následně podnají má klientům.

Přístup Prostupného bydlení

Přechodné ubytování

Tréninkové bydlení

Samostatné bydlení

Naplnění cíle přístupu, kdy uživatel má dostatečné kompetence pro samostatné užívání nájemního bydlení.

Za prokázání dostatečných kompetencí je většinou považováno setrvání v nižších stupních po požadovanou dobu. Ta se různí podle konkrétních programů. Některé programy také požadují splnění dalších kritérií, jako je nalezení zaměstnání nebo řešení dluhů.

Pokud to situace dovoluje, není některými realizátory vyžadován prostup mezi všemi stupni. Klienti tak mohou například vynechat krizové ubytování, pokud je zrovna volný vhodný byt. V některých případech realizátoři také umožňují změnu smlouvy v bytě, kde již klient bydlí. V rámci svého bytového fondu mohou mít obce vyčleněny krizové byty, u kterých pak může docházet ke změně smlouvy na sociální/obecní bydlení. Pokud dojde ke zlepšení situace klienta, může pochopitelně dojít i ke změně smlouvy ze sociálního na obecní bydlení. Klient se pak nemusí mezi jednotlivými stupni stěhovat.

Příklad z praxe – Štětí

Název projektu: Pilotní ověření implementace systému sociálního bydlení na lokální úrovni v obci Štětí

Doba realizace projektu: 2017-2020

Důvody pro zahájení projektu: Potřeba komplexního řešení bytové situace pro ohrožené skupiny obyvatel Štětí, které mají ztížený přístup na volný trh s byty.

Cíl projektu: Hlavním cílem projektu je zajistit dostatečné kapacity různých forem bydlení pro jednotlivé identifikované cílové skupiny. Koncepce sociálního bydlení by měla navazovat a doplňovat stávající Pravidla Města Štětí pro hospodaření s byty v majetku Města Štětí, a doplnit tak chybějící segment v oblasti bytové politiky města.

Kapacita: Osoby podpořené v sociálním bydlení – minimálně 8 domácností (během realizace projektu bylo přiděleno 8 bytů), poskytování podpory minimálně 30 osobám prostřednictvím programu prevence ztráty bydlení a zadlužení.

Charakteristika přístupu: Prostupné bydlení – cílové skupině projektu po splnění podmínek (např. stanovena maximální výše dluhu vůči městu Štětí) byly přiděleny sociální byty na dobu určitou (smlouva prodlužována při plnění povinností nájemníka a spolupráci se sociálním pracovníkem maximálně na 2 roky).

Rozdíl mezi přístupem Bydlení především a Prostupným bydlením

- Přístup Prostupné bydlení je založen na přípravě člověka, který za podpory sociálního pracovníka získává kvalitnější a stabilnější ubytování. Alternativou je přístup Bydlení především. Ten je založen na myšlence přeskočení nižších úrovní. Na rozdíl od přístupu Prostupného bydlení je člověku plnohodnotné samostatné bydlení s možností využívání intenzivní podpory sociálního pracovníka poskytnuto rovnou.
- V prostupném bydlení je nízká úspěšnost postupu klientů do vyšších stupňů často z důvodu požadavků služeb zejména v nižších stupních (např. abstinence, nalezení zaměstnání, oddlužení), nedostatku návazného samostatného bydlení (při naplnění kapacity tréninkových bytů může klient čekat dlouhodobě v nižším stupni nestandardního bydlení), pro klienty je také rizikem stres v podobě změny bydlení, kdy mohou ztratit kontakt s dosavadní komunitou sousedů a spolubydlících. To vše může být příčinou toho, že mnoho osob ze systému vypadne.
- Neúspěšnost klientů při průchodu Prostupným bydlením souvisí i s chudobou a předlužením. Nedostatek finančních prostředků, závislost na dávkách, etnická diskriminace a sociální stigmatizace vedou k selhávání, které často bývá chybně označováno jako nedostatek kompetencí.
- Výběr klientů Prostupného bydlení záleží na konkrétním poskytovateli. Některé programy umožňují zařazení klientů, kteří dluží na nájemném v obecních bytech. To, jestli klient s dluhem může prostoupit až do samostatného bydlení, záleží pak na podmínkách v jednotlivých obcích.

Rozdíl mezi přístupem Bydlení především a Prostupným bydlením

- Bydlení především naopak umožňuje osobám, které dlouhodobě selhávají v systému prostupného bydlení, získat rychle standardní bydlení. Tím, že se jejich bytová situace stabilizuje (a jsou tak uspokojeny jejich základní životní potřeby), jsou úspěšnější a také více motivováni v řešení dalších oblastí svého života.
- Realizace bydlení především vyžaduje intenzivní práci s veřejným míněním, vedením obce, médií i sousedy, protože nezásluhový systém bývá hůře přijímán. Obecně je v ČR nedostatek vhodných bytů, což může negativně ovlivnit princip poskytnutí standardního bytu bez příprav.
- Obce a neziskové organizace, které realizují sociální bydlení v ČR si často nezvolí pouze jeden přístup k řešení bezdomovectví, či neuplatňují všechny principy zvoleného přístupu.
- Realizátoři sociálního bydlení by měli přistupovat k lidem v bytové nouzi individuálně bez ohledu na zvolený přístup a cílem by mělo být především zabydlení do standardního bytu bez nutnosti využití nestandardních forem ubytování. Důležité je také nastavit transparentní procesy přidělování bytů.

5 Aktéři sociálního bydlení

Důležitým faktorem sociálního bydlení jsou jeho aktéři. Kapitola je věnována **základnímu představení** aktérů sociálního bydlení. Stručně budou představena ministerstva, obce, kraje, Úřad práce ČR, sociální služby, neziskové organizace, zdravotnické služby a soukromý sektor.

Aktéři sociálního bydlení

Úspěšný začátek a fungování sociálního bydlení je odkázáno na spolupráci a efektivní koordinaci několika aktérů v prostředí sociálního bydlení. Je nutná trvalá spolupráce krajů a obcí, Úřadu práce ČR, pobytových zařízení, sociálních a zdravotních služeb. Je potřeba, aby problematika bezdomovectví nebyla řešena jednotlivcem, ale aby se stala politikou všech aktérů. Cílem řešení bezdomovectví má být bydlení. Zde se často cíle a způsoby řešení rozcházejí. Jinak přistupují k problematice poskytovatelé služeb, jinak veřejná správa nebo bezpečnostní sbory.

Vytvoření a realizaci společného cíle lze dosáhnout za pomoci několika aktérů.

Ministerstvo

Obce
a kraje

Soc. služby
a neziskové
organizace

Úřad práce
ČR

Zdravotnické
služby

Aktéři sociálního bydlení budou podrobněji představeni v modulu č. 3.

Ústřední orgány státní správy

Stát má klíčovou a zásadní roli, kdy odpovídá za vytváření strategií a nástrojů pro realizaci sociální politiky, vyčleňuje finanční prostředky, zajišťuje dostupnost sociálních služeb.

Zákonem č.122/1997 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky působí v pozici ústředních orgánů státní správy v ČR 14 ministerstev, v jejichž čele je člen vlády. Státní politika bydlení zasahuje do jednotlivých resortů ministerstev (klikněte na loga ministerstev).

**MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR**

**MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ**

Obce a kraje

Záležitost uspokojování potřeb občanů stanovuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů, kde je mimo jiné ustanoveno i **uspokojování potřeb bydlení**. Konkrétně není uvedeno, jak musí v otázce bydlení obec postupovat. Obec jako vlastník nemovitého majetku, domů a bytů je postavena do role **klíčového aktéra** sociálního bydlení. Obecní úřady vystupují v sociálním bydlení v podobě územních samosprávných celků a jejich orgánů: bytových odborů, bytových komisí a odborů sociálních věcí v případě kompetentních sociálních pracovníků.

Kraje zpravidla nevlastní bytový fond, ale mají důležitou roli, kdy na svém území pozitivně ovlivňují metodickou činnost vůči sociálním pracovníkům obecních úřadů a poskytovatelům sociálních služeb.

Úřad práce ČR

Úřad práce ČR zřízený zákonem č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů je správní úřad s celostátní působností.

MPSV řídí Úřad práce ČR a zároveň je jeho nadřízeným správním úřadem. Roli aktéra sociálního bydlení plní v rámci dávkové podpory v případě zabezpečení příjmů v souvislosti s bydlením a v rámci sociální práce.

Úřad práce ČR plní úkoly v oblastech:

- zaměstnanosti,
- ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele,
- státní sociální podpory,
- dávek pro osoby se zdravotním postižením,
- příspěvku na péči,
- pomoci v hmotné nouzi,
- dávek péčovské péče.

Sociální služby a neziskové organizace

>>Zákon o sociálních službách stanovuje obcím a krajům povinnosti v oblasti sociálních služeb. Poskytovatelem sociální služby může při splnění podmínek stanovených zákonem být:

- územní samosprávný celek a jím zřízené právnické osoby,
- další právnické osoby,
- fyzické osoby,
- ministerstvo a jím zřízené organizační složky státu,
- státní příspěvkové organizace, které jsou právnickými osobami.

Sociální služby tvoří síť podpory sociálního bydlení a prostřednictvím sociálních pracovníků **řeší nepříznivou životní situaci klientů** a podporují začleňování do společnosti. Sociální služby zahrnují sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Poskytují se ve formě pobytové, ambulantní a terénní.

Neziskové organizace vystupují nejen v podobě poskytovatelů sociálních služeb, ale i v podobě příspěvkových organizací, občanských sdružení, nadací či náboženských společností.

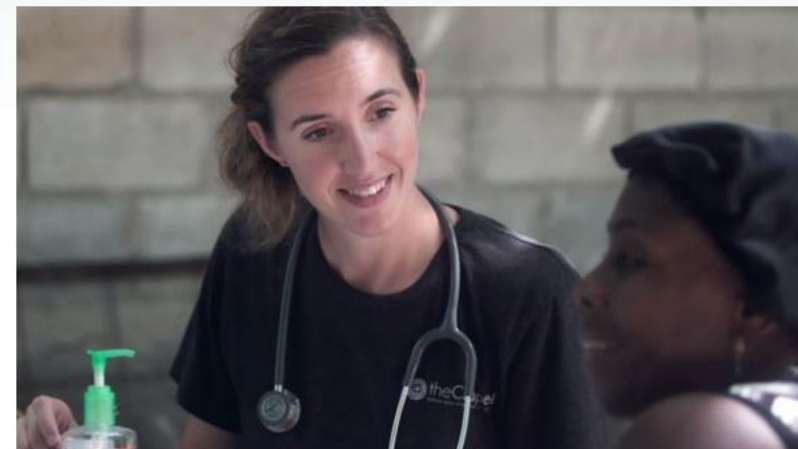

Zdravotnické služby

V případě sociálního bydlení zdravotní služby plní dvě důležité funkce:

Sociální pracovník zaměstnaný ve zdravotnickém zařízení může předejít nepříznivé sociální situaci u pacienta, který při propuštění z nemocnice nemá zajištěné bydlení. Včasná **intervence** poté předchází situacím, kdy se člověk ocitne bez prostředků na ulici.

Sociální pracovník vystupuje i jako **podporovatel**. Uživatel sociálního bydlení může mít zakázku pro sociálního pracovníka, jako je například spolupráce se zdravotnickou službou nebo zlepšení svého zdravotního stavu.

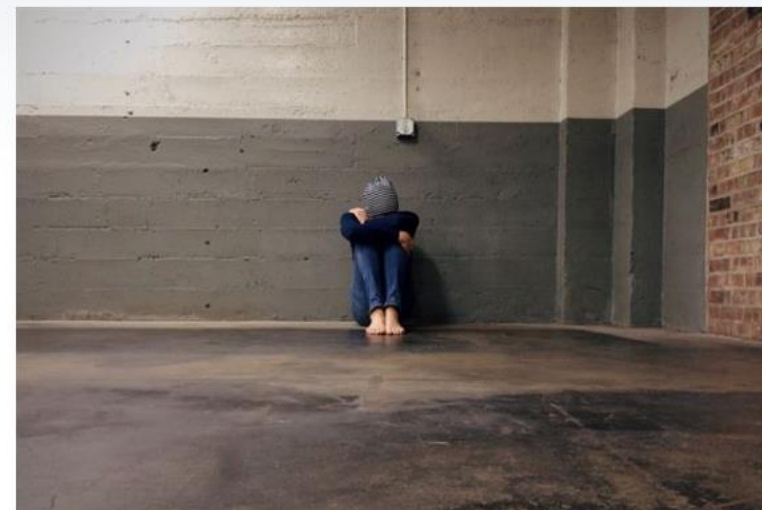
Soukromý sektor

Na systému sociálního bydlení se mohou podílet kromě obcí i fyzické a právnické osoby, které mohou poskytovat do systému byty. Majitelé bytů je mohou pronajímat přímo klientům sociálního bydlení nebo spolupracovat s neziskovou organizací, která bude byty dále klientům pronajímat.

6 Cílové skupiny

Klienty sociálního bydlení tvoří zejména lidé bez domova nebo lidé ztrátou domova ohrožení. V této kapitole je uvedena definice bezdomovectví, typologie a základní charakteristika problematiky bezdomovectví. Nedílnou součástí práce s lidmi bez domova tvoří sociální práce. V kapitole jsou uvedeny formy sociální práce včetně prevence bezdomovectví.

Základní charakteristika problematiky bezdomovectví

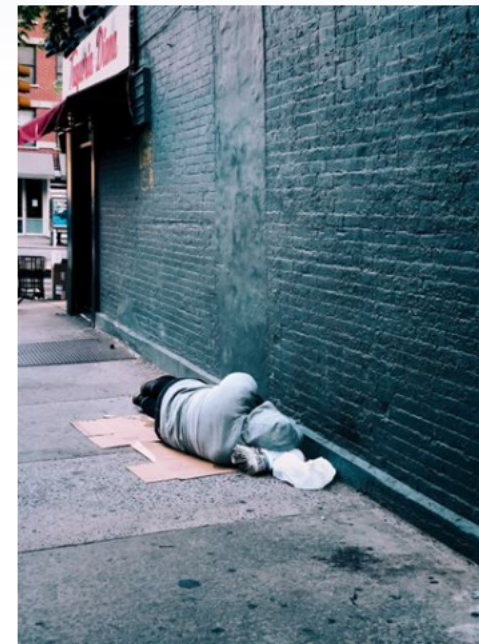
Vliv na vznik bezdomovectví mají faktory objektivní a subjektivní.

Objektivní faktory:

- Charakterizují nastavení společnosti a její přístup k řešení společenských otázek v podobě sociální politiky, politiky zaměstnanosti, bytové politiky, postavení etnických a národnostních menšin.

Subjektivní faktory:

- Charakterizují jednotlivce v podobě schopností sociální adaptace a možnostech sociálního prostředí (rodina, vzdělání, zaměstnání, zdravotní stav, osobnost).

Cílové skupiny

Bezdomovectví lze charakterizovat jako stav extrémní chudoby a sociálního vyloučení. Sociálním vyloučením se podle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách, chápe vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace.

Lidé bez domova jsou osoby s absencí stálého bydlení. V důsledku jejich sociální pozice mají ztížený přístup k běžné pomoci. Tyto osoby lze nalézt v prostředí nedůstojném pro lidský život.

Typologie bezdomovectví vzhledem k běžné populaci:

Zjevné
bezdomovectví

Skryté
bezdomovectví

Potenciální
bezdomovectví

V současné době je mnohem více používaná typologie ETHOS. Umožňuje lepší analytickou práci s různými typy.

Zjevné bezdomovectví

Cí

Nejviditelnější část cílové skupiny, žijící a přespávající zejména venku, nejběžněji na lavičkách v parku, pod mosty, ve sklepech apod.

Skryté bezdomovectví

Cí

Osoby nemající trvalé bydlení, přechodně přespávají podle možností (pro život nevhodné obydlí, domy opuštěné nebo před demolicí, stany či různé druhy provizorně postavených chat). Skrytým bezdomovectvím lze definovat i osoby, kteří nejsou jako lidé bez domova nikde uvedeni.

Potenciální bezdomovectví

Cí

Osoby, u kterých existuje ohrožení ztráty bydlení (dlouhodobě nejisté bydlení, přeplněné byty, nouzově poskytnuté bydlení u známého, oběti domácího násilí).

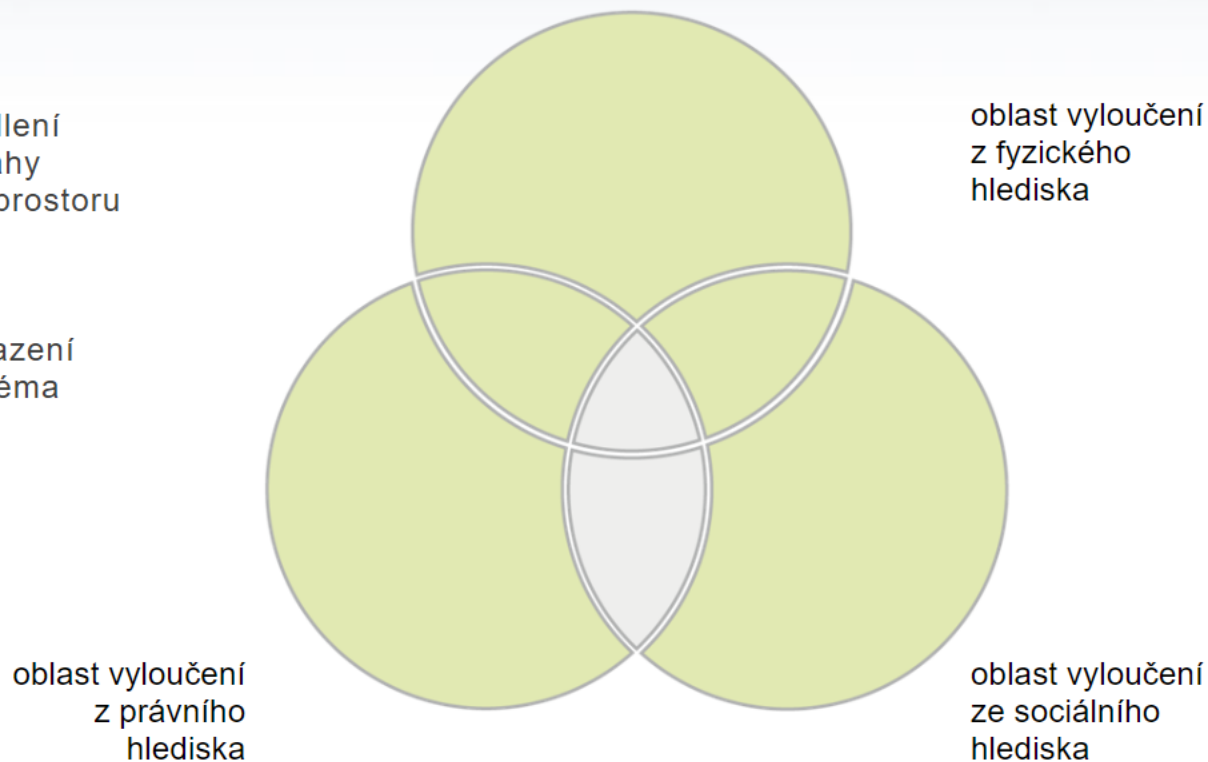
Model vyloučení z domova

Domov lze vyjádřit ve třech základních oblastech:

- Fyzická oblast** - užívání přiměřeného bydlení
- Sociální oblast** - soukromí a sociální vztahy
- Právní oblast** - právní vztah k bytu nebo prostoru

Absence každé oblasti může vést k bezdomovectví. Podle absence jednotlivé oblasti je možné vymezit **7 teoretických kategorií bezdomovectví** (pro zobrazení jednotlivých kategorií najedte kurzorem myši na schéma vpravo). FEANTSA na ně reaguje 13 operačními kategoriemi rozdělenými do 4 koncepčních kategorií.

7 teoretických kategorií bezdomovectví

Typologie podle Ethos

Evropská organizace FEANTSA (la Fédération Européenne des Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri), v překladu Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci, vytvořila typologii bezdomovectví a vyloučení z domova pod názvem ETHOS (European Typology of Homelessness and Housing Exclusion).

Operační kategorie jsou včleněny do 4 základních **konceptních kategorií** (najedte kurzorem myši na 4 kategorie):

bez střechy

bez bytu

nejisté bydlení

nevyhovující
bydlení

ETHOS popisuje životní situace a bydlení. Nejedná se o popis sociálních služeb, příčin bezdomovectví, zdravotních problémů a rizik ani příčin ztráty zaměstnání.

Typologie podle Ethos

Evropská organizace FEANTSA (la Fédération Européenne des Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri), v překladu Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci, vytvořila typologii bezdomovectví a vyloučení z domova pod názvem ETHOS (European Typology of Homelessness and Housing Exclusion).

Operační kategorie jsou včleněny do 4 základních **konceptních kategorií** (najedte kurzorem myši na 4 kategorie):

bez střechy

- 1) Osoby přežívající venku
- 2) Osoby v noclehárně

bez bytu

nejisté bydlení

nevyhovující
bydlení

Typologie podle Ethos

Evropská organizace FEANTSA (la Fédération Européenne des Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri), v překladu Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci, vytvořila typologii bezdomovectví a vyloučení z domova pod názvem ETHOS (European Typology of Homelessness and Housing Exclusion).

Operační kategorie jsou včleněny do 4 základních **konceptních kategorií** (najedte kurzorem myši na 4 kategorie):

bez střechy

bez bytu

nejisté bydlení

nevyhovující
bydlení

- 3) Osoby v ubytovnách pro bezdomovce
- 4) Osoby v pobytových zařízeních pro ženy
- 5) Osoby v ubytovnách pro imigranty
- 6) Osoby před propuštěním z instituce
- 7) Uživatelé dlouhodobější podpory

Typologie podle Ethos

Evropská organizace FEANTSA (la Fédération Européenne des Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri), v překladu Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci, vytvořila typologii bezdomovectví a vyloučení z domova pod názvem ETHOS (European Typology of Homelessness and Housing Exclusion).

Operační kategorie jsou včleněny do 4 základních **koncepčních kategorií** (najeďte kurzorem myši na 4 kategorie):

bez střechy

- 8) Osoby žijící v nejistém bydlení
- 9) Osoby ohrožené vystěhováním
- 10) Osoby ohrožené domácím násilím

bez bytu

nejisté bydlení

nevyhovující
bydlení

Typologie podle Ethos

Evropská organizace FEANTSA (la Fédération Européenne des Associations Nationales Travaillant avec les Sans-Abri), v překladu Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci, vytvořila typologii bezdomovectví a vyloučení z domova pod názvem ETHOS (European Typology of Homelessness and Housing Exclusion).

Operační kategorie jsou včleněny do 4 základních **konceptních kategorií** (najeďte kurzorem myši na 4 kategorie):

bez střechy

- 11) Osoby žijící v provizorních a neobvyklých stavbách
- 12) Osoby žijící v nevhodném bydlení
- 13) Osoby žijící v přelidněném bytě

bez bytu

nejisté bydlení

nevyhovující
bydlení

Prioritní cílové skupiny podle Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015-2020

Cílové skupiny osob, pro které je sociální bydlení určeno, vychází z Evropské typologie bezdomovectví (ETHOS). Jedná se o osoby v bytové nouzi, nebo bytovou nouzí ohrožené.

Prioritní cílové skupiny pro:

Sociální byt:

Sociální byt je standardní zkolaudovaný byt. Byty jsou přidělovány nájemcům na základě bytové nouze a potřeby sociální podpory. Jeho součástí tak je i možnost využití podpory sociálních pracovníků.

Prioritní skupiny:

- rodiny s dětmi
- osoby přežívající venku

Krizový byt:

Krizový byt je speciálně určený byt pro rychlou pomoc v krizové situaci (živelná pohroma či akutní ztráta bydlení). Doba poskytnutí je závislá na čase nezbytně nutném k překonání krize.

Prioritní skupina:

- osoby s rizikem ohrožení zdraví nebo života

Dostupný byt:

U dostupných bytů je základním předpokladem potřeba podpory cílové skupiny v podobě finančně dostupného bytu. Na rozdíl od sociálních bytů se nepředpokládá, že nájemci mají komplexní potřeby, které by vyžadovaly podporu sociální práce. Přesto je vhodné, aby byla případným nájemcům sociální podpora dostupná.

Prioritní skupiny:

- senioři, osoby se zdravotním postižením, rodiny s dětmi, samoživitelé
- oběti domácího násilí
- osoby opouštějící instituce
- osoby opouštějící pěstounskou péči
- ohrožené domácnosti s dětmi nebo potřebou sloučení rodiny

Sociální služby

Sociální služby určené pro lidi bez domova podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách zde rozeznáváme **ambulantní, pobytové a terénní služby**.

Zatímco ambulantní jsou orientovány na podporu klientů, tak pobytové se soustředí na změnu. Terénní služby jsou určeny pro osoby vedoucí rizikový způsob života.

Prevence bezdomovectví

Primární prevence - představuje všeobecnou osvětu společnosti o problematice bezdomovectví. Cíleně oslovuje nejen osoby ohrožené ztrátou bydlení, ale i děti, instituce a osoby, které přicházejí s lidmi bez domova do styku.

Sekundární prevence - zde opět dochází k dlouhodobému působení, ale na rozdíl od primární prevence je sekundární zaměřena na konkrétní osoby, které mohou být ztrátou domova ohroženy.

Terciární prevence - je určena pro osoby anebo domácnosti, které jsou v nejistém bydlení. Nemají tak například právní titul k bytu, nebo jim hrozí vystěhování. Ze zahraniční praxe je zřejmé, že poskytnutí bydlení je finančně méně nákladné než poskytování služeb osobám žijícím na ulici.

Více o prevenci pojednává modul 9.

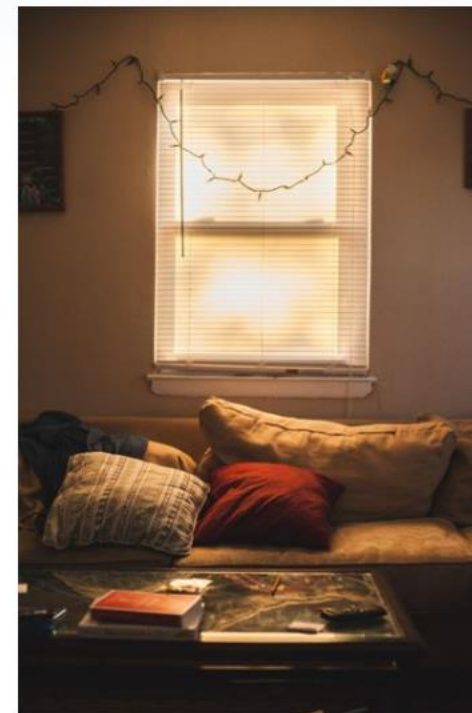
V ČR není vytvořen žádný preventivní program se zaměřením na sociální bydlení. S rostoucím počtem osob ohrožených ztrátou bydlení jsou v důsledku zatěžována zdravotnická zařízení, soudy, věznice, sociální služby.

7 Lokální koncepce sociálního bydlení tvořené obcí

Následující kapitola vás seznámí se **základním návodem na přípravu** lokální koncepce sociálního bydlení. Seznámíte se s podobou struktury lokální koncepce sociálního bydlení, s návodem na vytipování a zjišťování cílové skupiny a návodem na výběr vhodných klientů sociálního bydlení.

Lokální koncepce sociálního bydlení **může pomoci obcím** řešit bytovou nouzi, která představuje výrazný sociální problém. Vhodně nastavená koncepce může umožnit návrat osob vyloučených z bydlení do běžné společnosti, a snížit tak náklady státu a obcí na řešení důsledků vyloučení z bydlení. Umožňuje vhodně nastavit interní procesy fungování a spolupráce jednotlivých odborů a institucí a v neposlední řadě i zajištění dostatečných kapacit sociálních pracovníků. To vše s důrazem na lokální potřeby a specifickou jednotlivých obcí.

Základní návod na přípravu lokální koncepce sociálního bydlení

Koncepcí sociálního bydlení je rozuměno vytvoření plánu na vznik a poskytování sociálního bydlení. V současné době není právně vymezena a je na rozhodnutí obce, jakou bude mít koncepce podobu. Uvedená struktura koncepce vychází z návrhu Jana Sládka, sociologa Univerzity Karlovy, a je založena na praxi v řadě obcí. Metodicky je doporučeno vytvoření koncepce:

- krátkodobé - doba trvání do 1 roku,
- střednědobé - v rozmezí 2-3 let,
- dlouhodobé - překračující dobu trvání 3 let.

Součástí vytvořené koncepce je i **evaluace**. Jedná se především o vyhodnocení průběhu a celkové úspěšnosti sociálního bydlení. Evaluace může obsahovat i individuální kazuistiky klientů.

Návrh struktury lokální koncepce sociálního bydlení

Úvod

Analytická část

Strategická část

Harmonogram a
vyhodnocení
koncepce

Přílohy

- Cíl strategie - popisuje hlavní problémy a motivy vedoucí k vytvoření koncepce, stanovuje cíl.
- Základní pojmy - definice pojmů v koncepci - sociální byt, nájemce x uživatel/klient.
- Proces přípravy - stručný proces přípravy koncepce - analýzy, diskuze s veřejností, schválení zastupitelstvem.

Návrh struktury lokální koncepce sociálního bydlení

Úvod

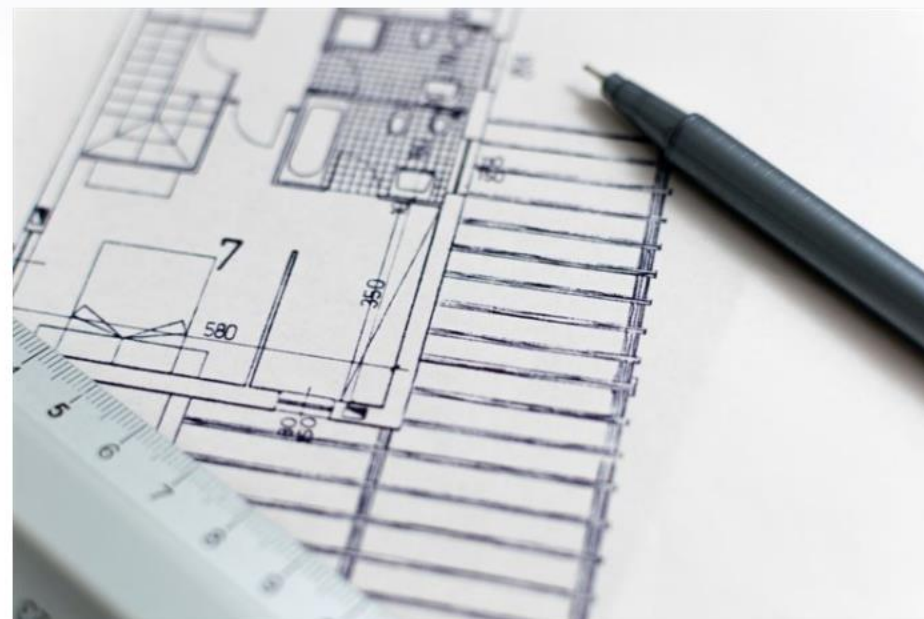
Analytická část

Strategická část

Harmonogram a
vyhodnocení
koncepce

Přílohy

- Analýza problému - představení problému, příčiny, rozsah všeho na základě podkladů ze sběru kvalitativních x kvantitativních dat (lokální situace, systém sociální práce, místní bytová situace).
- SWOT analýza - interní silné a slabé stránky, externí příležitosti a hrozby.

Návrh struktury lokální koncepce sociálního bydlení

Úvod

Analytická část

Strategická část

Harmonogram a
vyhodnocení
koncepce

Přílohy

- Navrhuje strategické cíle na základě problémů z analytické části. Není možné část problémů vynechat nebo se jim ve strategické části nevěnovat.
- Problém---Cíl---Opatření---Aktivity

Návrh struktury lokální koncepce sociálního bydlení

Úvod

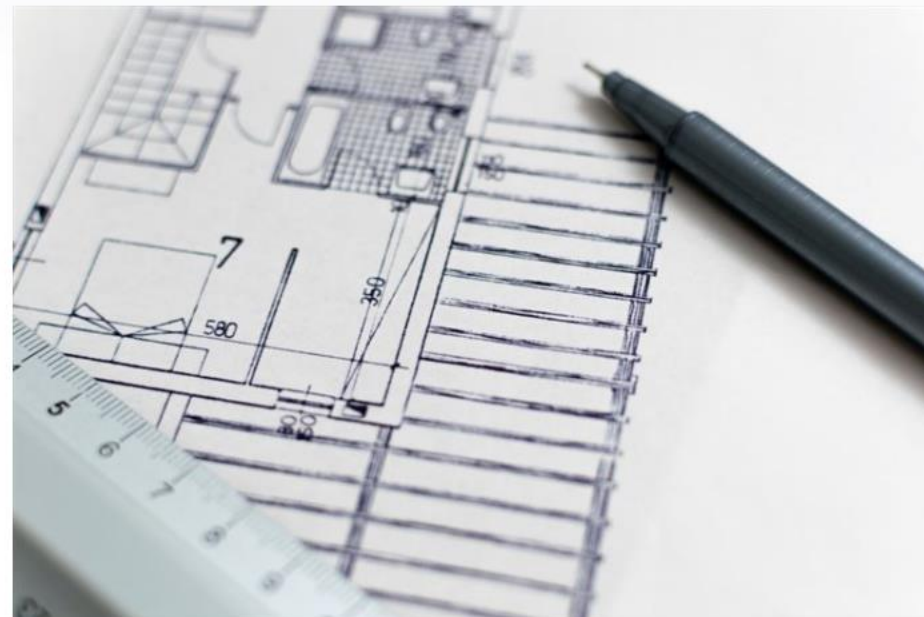
Analytická část

Strategická část

Harmonogram a
vyhodnocení
koncepce

Přílohy

- Plán a metody hodnocení
- Harmonogram aktualizací
- Pracovní skupiny

Návrh struktury lokální koncepce sociálního bydlení

Úvod

Analytická část

Strategická část

Harmonogram a
vyhodnocení
koncepce

Přílohy

- Pravidla obce pro přidělování bytů
- Hodnocení bytové nouze
- Seznam zkratk, tabulek a grafů

Vytipování a zjišťování cílové skupiny

Zmapováním cílové skupiny pro sociální bydlení se zjišťují nejen informace o počtu osob bez domova, ale i konkrétní údaje důležité pro výběr možných uživatelů sociálního bydlení. Pro mapování osob v bytové nouzi je možné využít čtyři základní způsoby:

Registrační týden

Cílené zmapování osob bez domova na předem stanoveném území. Potřebná doba na přípravu je závislá na velikosti obce. Registrační týden se koná v předem vymezeném čase, během kterého je vynaloženo úsilí o zaznamenání co nejvíce osob cílové skupiny. Je důležité zapojení co největšího možného počtu aktérů od organizací až po osoby mající místní znalost z řad městské policie, zdravotnických pracovníků a dobrovolníků.

Vy

Depistáž

Vy

Vyhledávání určitých znaků ve společnosti. V případě sociální práce se jedná o běžný nástroj sloužící k vyhledávání a kontaktování osob, které by mohly využívat sociální práci nebo služby. Sociální pracovník využívá depistáž se záměrem předcházení a eskalaci negativních sociálních jevů ve společnosti. U depistáže se jedná o nepřetržitou činnost.

Sčítání osob bez domova

Vy

Náplní sčítání je sběr dostatečných informací o počtu osob bez domova. Důležitá je pravidelnost a opakovatelnost. V případě, že je použito dotazníkové metody, neliší se sčítání od registračního týdne a depistáže. V případě, že se nejedná o dotazníkovou metodu, často v praxi dochází o pouhý odhad počtu osob bez domova, například i na základě externích zdrojů (kontaktování Úřadu práce ČR, Policie ČR). Nevýhodou je, že při sčítání nemusí být zachyceni lidé, kteří nejsou zjevně bez domova.

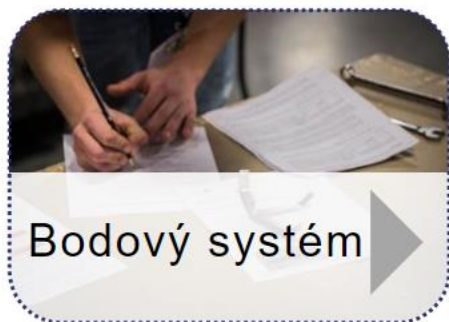
Sběr žádostí o obecní/sociální bydlení

Vy

Nejčastěji využívaný způsob mapování situace osob bez domova. Sběr je uskutečňován na úřadě nebo v terénu. Jedná se o formulář se žádostí, je stručný, přehledný, srozumitelný a s jasným obsahem. Nevýhodou sběru žádostí je, že se nepracuje s lidmi, kteří mají problém s kontaktováním úřadu, nebo se k nim informace nedostane.

Výběr klientů sociálního bydlení

Bodový systém

Vý

- Bodový systém umožňuje vybírat žadatele podle předem stanovených kritérií programu. Je citlivý na nastavení jednotlivých kritérií (zdravotní stav, doba bytové nouze apod.). Pokud je bodování nastaveno špatně, mohou být z programu už předem vyloučeny některé skupiny osob v bytové nouzi. Před samotným zavedením systému by měl realizátor věnovat dostatek času a úsilí jeho otestování.
- Bodování umožňuje vybírat opakovaně i z většího množství žadatelů a umožňuje vedení pořadníku. Je tedy vhodný i pro sociální bydlení v rámci systémových opatření a nejen projektů, protože může být využíván průběžně.
- K problémům může dojít, pokud má větší počet žadatelů stejný počet bodů.
- Sporná je otázka, zda by mělo být bodování dostupné pro veřejnost, protože to může vést ke zkreslování některých údajů ze strany žadatelů.
- Důležité je pravidelné aktualizování pořadí žadatelů a informací o jejich sociální situaci.

Losování

Vý

- Při losování realizátor prověří, zda žádosti splňují kritéria programu sociálního bydlení, z nichž následně vylosuje klienty programu. Žádosti je možné přetřídít na skupiny podle velikosti domácnosti, aby bylo možné zajistit byty o vhodné dispozici.
- Tento systém je vhodný spíše pro programy, které realizují sociální bydlení v rámci projektu. Pokud v takovém případě realizátor sbírá žádosti po omezený čas, měl by včas informovat všechny relevantní aktéry, zejména pak sociální služby pro osoby v bytové nouzi, OSPOD a sociální kurátory, aby se informace o sběru žádostí dostaly k osobám v bytové nouzi.
- Losování může být výhodné u programů, které jednorázově počítají s určitým počtem bytů.
- Touto metodou lze doplňovat i bodový systém, a to v situaci, kdy má větší počet žadatelů stejný počet bodů a je obtížné rozhodnout jiným způsobem.
- Proces losování by měl být co nejtransparentnější.

Sociální šetření

- Sociální šetření je vhodnou, přestože časově náročnou součástí obou uvedených způsobů výběru klientů.
- Umožňuje ověřit uvedené informace v přirozeném prostředí žadatele.
- Někteří žadatelé mohou uvádět nepřesné informace, kvůli nimž působí jejich situace jako horší, nebo lepší, než ve skutečnosti je. Sociální šetření může pomoci vytvořit reálnější obraz o situaci žadatele, a tím přispět k lepšímu plánování jeho podpory.

Vý

Hodnocení systémů sociálního bydlení

Součástí každého projektu je i vyhodnocení úspěšnosti. Slouží k předcházení problémů při další realizaci a udržitelnosti projektu. Hodnocení slouží především k zjištění, zda došlo k naplnění předpokládaných cílů. Hodnocení a evaluace jsou cenným podkladem pro zavádění sociálního bydlení jakožto systémového opatření, které není závislé na realizaci projektů.

Příklad evaluace z pilotního testování rychlého zabydlení rodin s dětmi (Rapid Re-Housing).

Metody sběru dat:

- dotazníkové šetření u rodin (po 6 a 12 měsících),
- polostrukturované rozhovory s aktéry (zástupci města, soc. pracovníci, neziskové organizace),
- ohniskové skupiny (výběr zástupců rodin, celkem 1/3 rodin s telefonickým kontaktem),
- skupinové diskuze s terénním týmem (diskuze v rozmezí 2-3 měsíců),
- studium dokumentů (záznamy výkonu sociální práce, tabulky dluhů a tabulky stížností).

Metody byly smíšené, tedy kvalitativní i kvantitativní.

U projektu Rapid Re-Housing se jednalo o probíhající experiment. V běžném provozu bývá více náročný. Překážkou mohou být vysoké náklady na provoz a na lidské zdroje. Výhodou jsou ale přesné informace, co daná intervence dělá a jaký má vliv například na zdraví rodiny.

8 Realizace sociálního bydlení

Sociální bydlení již bylo realizováno v několika zemích EU a také v ČR. Tato kapitola má za cíl seznámit vás s dopady realizovaných projektů, včetně představení realizovaných projektů sociálního bydlení v ČR a EU.

Dopady realizace sociálního bydlení

Na základě výsledků již realizovaných projektů sociálního bydlení nejen v ČR vidíme pozitivní přínos především v těchto oblastech:

Bydlení - vytvoření dostupného, stabilního a kvalitního bydlení ve standardních bytech, snížení míry sociálního vyloučení a negativních jevů s ním spojených.

Zdraví - u klientů sociálního bydlení došlo k výraznému zlepšení zdravotního stavu, včetně duševního zdraví a řešení závislosti na alkoholu a drogách, snižují se náklady na zdravotní péči.

Bezpečnost - bydlení v bezpečném prostředí (a to nejen pro oběti domácího násilí), dochází ke snižování počtu výskytu sociálně patologických jevů a s nimi spojených nákladů.

Vzdělání - zlepšení školního prospěchu u dětí, nižší absence školní docházky, a tím i nižší stresová zátěž pro rodiče.

Zaměstnanost - s možností kvalitního bydlení a stabilizace životní situace je větší šance pro získání zaměstnání.

Příkladem realizovaného sociálního bydlení může být město Ostrava, které při projektu Koncepce bydlení spolupracovalo s MPSV

Ostrava - Projekt Koncepce bydlení byl realizován od roku 2016 do roku 2019. Součástí projektu byla i formativní evaluace zaměřená na dopady sociálního bydlení a na situaci domácností. V 99 sociálních bytech bylo celkem zabydleno 127 domácností.

- úspěšnost **80 %**
(uhrazeny náklady na bydlení, dodržování domovního řádu, nebyly stížnosti ze strany sousedů, spolupráce se sociálním pracovníkem)
- pocit bezpečí, jistoty a klidu **90 %**
- zlepšení zdravotního stavu **92 %**
- zlepšení finanční situace **66 %**
- zlepšení rodinných vztahů **28 %**
- zlepšení školního prospěchu u dětí **52 %**
- nalezení zaměstnání **38 %**
(alespoň u jednoho člena domácnosti)

Důležitým zjištěním bylo, že domácnosti vnímaly sociální bydlení jako nový start do života. U dětí byla zároveň důležitá destigmatizace (mohou si pozvat spolužáky domů a nestydí se za bydlení).

9 Přehled strategických materiálů ČR

Kapitola stručně přiblíží tři nejdůležitější strategické materiály ČR v rámci sociálního bydlení. Seznámíte se s Konceptcí sociálního bydlení ČR 2015-2025, se Strategii sociálního začleňování 2021-2030 a Konceptcí prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020.

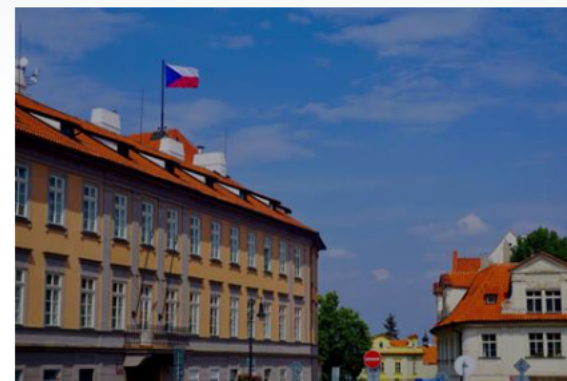

Principy strategických materiálů ČR

Strategické materiály ČR tvoří tyto základní koncepce a strategie:

- Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025
http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/images/soubory/Koncepce_socialniho_bydeni_CR_2015-2025.pdf
- Strategie sociálního začleňování 2021-2030
<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Strategie+sociálního+začleňování+2021-2030.pdf>
- Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020
<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/bezdomovectvi.pdf>
- V následujících snímcích se seznámíte podrobně s každou z nich.

Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025

Zadavatelem strategie byla v roce 2014 vláda ČR. Hlavním gestorem bylo určeno MPSV (Ministerstvo práce a sociálních věcí). Spolu gestorem MMR (Ministerstvo pro místní rozvoj) a MLP (Ministerstvo pro lidská práva – v současné době neexistuje). Na půdě MPSV následně vznikla Řídící pracovní skupina s úkolem koordinovat dílčí práce a 4 pracovní skupiny. Pracovní skupiny byly tvořeny z řad odborníků ministerstev, obcí a krajů, úřadů práce, odborů a zástupců veřejného sektoru např. Platformy pro sociální bydlení.

Koncepce je rozložena do tří částí. Pro zobrazení jejich obsahu najedte kurzorem myši na barevná pole.

Úvod

Analytická část

Strategická část

- Představuje organizační strukturu při přípravě koncepce a identifikuje hlavní problémy. Uvádí právní rámec, cílové skupiny podle ETHOS a definici bezdomovectví.

Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025

Zadavatelem strategie byla v roce 2014 vláda ČR. Hlavním gestorem bylo určeno MPSV (Ministerstvo práce a sociálních věcí). Spolu gestorem MMR (Ministerstvo pro místní rozvoj) a MLP (Ministerstvo pro lidská práva – v současné době neexistuje). Na půdě MPSV následně vznikla Řídící pracovní skupina s úkolem koordinovat dílčí práce a 4 pracovní skupiny. Pracovní skupiny byly tvořeny z řad odborníků ministerstev, obcí a krajů, úřadů práce, odborů a zástupců veřejného sektoru např. Platformy pro sociální bydlení.

Koncepce je rozložena do tří částí. Pro zobrazení jejich obsahu najedte kurzorem myši na barevná pole.

Úvod

Analytická část

Strategická část

- Tvoří ji jádro koncepce. Věnuje se nákladům na bydlení, situaci na trhu s byty, problematice bydlení u osob bez domova, seniorů a osob se zdravotním postižením. Analyzuje životní náklady, kompetence v oblasti bydlení, sociální dávky, sociální práci, sociální služby. Prostor je věnován také nástrojům sociálního bydlení, včetně jeho financování.

Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025

Zadavatelem strategie byla v roce 2014 vláda ČR. Hlavním gestorem bylo určeno MPSV (Ministerstvo práce a sociálních věcí). Spolu gestorem MMR (Ministerstvo pro místní rozvoj) a MLP (Ministerstvo pro lidská práva – v současné době neexistuje). Na půdě MPSV následně vznikla Řídící pracovní skupina s úkolem koordinovat dílčí práce a 4 pracovní skupiny. Pracovní skupiny byly tvořeny z řad odborníků ministerstev, obcí a krajů, úřadů práce, odborů a zástupců veřejného sektoru např. Platformy pro sociální bydlení.

Koncepce je rozložena do tří částí. Pro zobrazení jejich obsahu najedte kurzorem myši na barevná pole.

Úvod

Analytická část

Strategická část

- Stanovuje hlavní vize koncepce, základní principy systému sociálního bydlení, návrhy a cíle.

Strategie sociálního začleňování 2021-2030

Národní dokument ČR navazující na Strategie sociálního začleňování 2014-2020 věnující se oblastem sociálního začleňování osob převážně sociálně vyloučených nebo ohrožených sociálním vyloučením. Součástí strategie je zároveň oblast boje s chudobou a sociálním vyloučením, oblast sociálního začleňování včetně financování ze zdrojů ČR a EU.

Strategický dokument je výsledkem spolupráce MPSV (Ministerstva práce a sociálních věcí) a Agentury pro sociální začleňování Ministerstva pro místní rozvoj ČR.

Je rozdělen na dvě části: analytickou a obsahovou.

Základní témata Strategie:

- sociální práce (základní nástroj sociálního začleňování),
- přístup k zaměstnání a k jeho udržení,
- sociální služby,
- podpora rodiny,
- podpora národnostních menšin, zejména Romů,
- rovný přístup ke vzdělání,
- přístup k bydlení, prevence ztráty bydlení a udržení bydlení,
- přístup ke zdravotní péči,
- rovné příležitosti žen a mužů,
- zajištění důstojných životních podmínek,
- podpora dalších služeb poskytovaných s cílem posílit sociální začleňování a zamezit sociálnímu vyloučení.

Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020

Význam strategického materiálu spočívá v zaměření se na problematiku bezdomovectví zejména se zaměřením na nutnost **komplexního a koordinovaného řešení**. V rámci Komise pro sociální začleňování Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) vznikla expertní skupina pro řešení problematiky bezdomovectví a jednotlivé kapitoly Koncepce převzali garanti z řad odborné veřejnosti.

Literatura

GOJOVÁ, Alice ed. Sborník studijních textů pro sociální kurátory. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. ISBN 978-80-7368-627-7.

GŘUNDĚLOVÁ, Barbora. Analýza FAWOS. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2018.

HRADECKÁ, Vlastimila a Ilja HRADECKÝ. Bezdomovství - extrémní vyloučení. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4.

HRADECKÝ, Ilja. Definice a typologie bezdomovství: [zpráva o realizaci aktivity č. 1 projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR]. Praha: Pro Sdružení azylových domů vydala Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8.

KANIOKOVÁ, Miriam, Štěpán Ripka a Jan SNOPEK, ed. Ukončování bytové nouze rodin a jednotlivců: Východiska, zahraniční praxe, doporučení a strategie. Brno: Platforma pro sociální bydlení, 2016.

KOCMAN, David a Jaroslav KLEPAL. Prostupné bydlení: evaluace. Praha: Úřad vlády ČR – Agentura pro sociální začleňování, 2016. ISBN 978-80-7440-153-4.

KOCMAN, David, Vít LESÁK, Barbora BÍROVÁ, et al. Systémové řešení bytové nouze rodin a jednotlivců na úrovni obcí: náměty a doporučení pro města a obce s vysokou mírou bytové nouze. Praha: Platforma pro sociální bydlení, 2019. ISBN 978-80-270-7228-6.

Konsensuální konference o bezdomovectví v České republice: sborník z konference : Praha, 26.-27.11.2014. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015. ISBN 978-80-7421-094-5.

Literatura

KRAUS, Jiří. Nový akademický slovník cizích slov A-Ž. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-1415-3.

LINDOVSKÁ, Eliška, ed. Způsoby řešení bezdomovectví a vyloučení z bydlení: analýza a komparace situací ve Francii, Velké Británii a v České republice. Ostrava: Ostravská univerzita, 2017. ISBN 978-80-7464-852-6.

MAREK, Jakub, Aleš STRNAD a Lucie HOTOVCOVÁ. Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0090-1

MÁTEL, Andrej a Milan SCHAVEL. Teória a metódy sociálnej práce I. vyd. 3. Bratislava: Spoločnosť pre rozvoj sociálnej práce, 2015. ISBN 978-80-971445-6-2.

MÁTEL, Andrej. Sociálna patológia a prevencia sociálno-patologických javov. Vyd. 2. Bratislava: Spoločnosť pre rozvoj sociálnej práce, 2017. ISBN: 978-80-971445-5-5.

MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. Encyklopedie sociální práce. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Vyd. 3. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9.

Literatura

MIKULEC, Marek a Martina ŠNEJDRLOVÁ, ed. Metodika sociální práce v sociálním bydlení. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019. ISBN 978-80-7421-192-8.

PLEACE, Nicholas. Evropská příručka Bydlení především. Praha: Úřad vlády ČR – Sekce pro lidská práva, 2017. ISBN 978-80-7440-159-6.

RIPKA, Štěpán, Eliška ČERNÁ a Petr KUBALA. Pilotní testování rychlého zabydlení rodin s dětmi (Rapid Re-Housing). [online]. Ostrava: Ostravská univerzita, 2018. Dostupné z: https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2018/12/RRH_Zaverecna-evaluacni-zprava_web.pdf

SNOPEK, Jan a Roman MATOUŠEK. Prostupné bydlení – Metodika. Praha: Úřad vlády ČR – Odbor pro sociální začleňování, 2014. ISBN: 978-80-7440-113-8.

ŠNEJDRLOVÁ, Martina. Nevyhovující bydlení a možnosti jeho řešení: Odpovědi na časté otázky obcí. Praha. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019.

WAGNEROVÁ, Eliška et al. Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.